

Joanna Farysej

Wstęp

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 4, 7-10

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSTĘP

Szanowni Czytelnicy,

przedstawiamy Państwu bardzo bogaty tematycznie numer *Przeglądu*, zapraszając do jego lektury. Na szczególną uwagę w tym numerze zasługuje m.in. artykuł Tomasza Rembeckiego, poddający analizie zagadnienia rosyjskiego bezpieczeństwa narodowego przez pryzmat geopolitycznego paradygmatu Aleksandra Dugina, architekta współczesnego rosyjskiego neoeurazjatyizmu. Jak pisze Autor, w ujęciu neoeurazjatyckim, teraźniejsza i przeszła światowa historia przybiera kształt planetarnego pojedynku między talassokracją, modernistyczną cywilizacją morza, a tellurokracją, reprezentowaną przez wartości konserwatyzmu i tradycji. Z punktu widzenia neoeurazjatyizmu, bezpieczeństwo narodowe Rosji wymaga ustanowienia rozbudowanej sieci strategicznych sojuszy, zarówno w Europie jak i Azji, w celu przeciwstawienia się zagrożeniu światowej dominacji atlantyizmu.

Interesującego zagadnienia dotyka w swoim artykule także Katarzyna Wardin, która zajmuje się fenomenem słabych państw, które ze względu na sytuację m.in. długotrwałego konfliktu zbrojnego czy wojny domowej, bardzo często nie są w stanie zapewnić bezpieczeństwa i rozwoju swoim obywatelom oraz nie mają skutecznej kontroli nad swoim terytorium. Autorka podkreśla, że takie państwa są często źródłem regionalnych i globalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa. Eksperci zajmujący się tym problemem bardzo często dopatrują się źródeł takiej sytuacji w wielu czynnikach, ale czynnik tożsamości kulturowej wydaje się być eksponowany niedostatecznie. Artykuł prezentuje czynniki odpowiedzialne w opinii ekspertów za taki stan rzeczy ze szczególnym uwzględnieniem czynnika tożsamości kulturowej.

Z kolei Danuta Bartkowiak dotyka jednego z najbardziej palących problemów współczesnego świata, czyli zjawiska terroryzmu. Badaczka przedstawia okoliczności zamachu dokonanego na madryckim dworcu kolejowym Atocha przez terrorystów powiązanych z Al-Kaidą i jego bezpośredni związek ze zmianą nastrojów społecznych w Hiszpanii i wpływem na ocenę ubiegającego się o reelekcję rządu.

Inny wymiar bezpieczeństwa opisuje Dominik Senczyk, skupia się mianowicie na związkach bezpieczeństwa ekologicznego z zasadą zrównoważonego rozwoju. W tekście przedstawia różne definicje bezpieczeństwa ekologicznego i zrównoważonego rozwoju, historyczną genezę, główne czynniki wpływające na nie oraz ich wzajemne relacje. W podsumowaniu Autor stwierdza, że bezpieczeństwo ekologiczne i zrównoważony rozwój są wzajemnie ze sobą związane; inaczej mówiąc – wzajemnie na siebie oddziałują, co w efekcie prowadzi do obniżenia lub zwiększenia poziomu bezpieczeństwa ekologicznego.

Celem artykułu Remigiusza Rosickiego jest charakterystyka mechanizmów kontroli społecznej w kontekście władzy, wiedzy, informacji i zagrożeń praw obywatelskich. W tekście problem ten został przedstawiony na dwóch przykładach tj.: zawłaszczaniu społeczeństwa przez gospodarkę (problem racjonalności i efektywności gospodarki, problem kontroli nad nową rzeczywistością technologiczną, problem rozszerzenia ochrony praw autorskich i praw pokrewnych, przypadek ACTA – *Anti-Counterfeiting Trade Agreement*) oraz szczególnych

kompetencji instytucji państwowych w zakresie zbierania danych o obywatelu za pomocą technologii teleinformatycznych (przypadek stosowania „podśluchów” i „bilingów” w Polsce). Główny problem podjęty w tekście dotyczy kontroli społecznej, która została zdefiniowana jako zbiór mechanizmów kształtujących porządek społeczny. Porządek społeczny, o którym mowa, wprowadzany jest i utrzymywany za pomocą określonych instytucji – np. systemu edukacji i wychowania, systemu prawnego, systemu wartości. Szczególne znaczenie ma rozpatrywanie kontroli społecznej w kontekście mechanizmów władzy i różnych form przymusu.

Romuald Kalinowski podejmuje refleksję nad zagadnieniem gotowości cywilnej i jej związkami z problematyką cywilnego zarządzania kryzysowego w czasie pokoju, omawiając podstawy prawne ich zadań m.in. w zakresie zapewnienia obronności i bezpieczeństwa w kraju, wsparcia misji pokojowych poza granicami państwa, koordynowania pomocy humanitarnej, technicznej i eksperckiej prowadzonej przez organizacje krajowe i międzynarodowe.

W dziale bezpieczeństwa wewnętrznego Tomasz Staniszewski prezentuje bezpieczeństwo wewnętrzne Polski jako jedną z najważniejszych wartości dla człowieka, związaną z instytucją rodziny, jako wspólnoty osób, tworzących jedność. Pośród wielu zagrożeń tej jedności, w obliczu kultury informacyjno-globalizacyjnej, kryzysu najważniejszych wartości – miłości i nadziei – pojawia się *Ruch Nowej Ery*, jako światopogląd podważający istotne aspekty duchowego dziedzictwa Polaków, do których należą: tradycja, chrześcijańska wizja prawdy, wiara w osobowego Boga, przekonanie o godności każdej osoby ludzkiej wraz z uznaniem jej prawa do życia. Polak staje się często odbiorcą *kultury niskiej, popularnej, skomercjalizowanej*, wykorzystującej przemoc, zbrodnię, zło jako atrybuty pozornej potęgi i wywyższenia nad innych. Gubi własną tożsamość, traci poczucie wartości, obce stają się tradycyjne wartości dobra, piękna i prawdy. Staje się w ten sposób oddany działaniu wielu zagrożeń, także kulturowych, mających wpływ na bezpieczeństwo wewnętrzne – co przejawia się w kryzysie rodziny, modnej niewierności, nienawiści, braku szacunku dla innych i ich poniżaniu.

O wartościach jako gwarancie bezpieczeństwa wewnętrznego pisze także Bronisław Gołębiowski, tym razem w odniesieniu do bezpieczeństwa stadionowego. Autor wskazuje na wagę społecznego źródła awantur i agresywności grup kibiców, jakim okazuje się być słabe wychowanie w rodzinie, brak reakcji opinii publicznej, mass-mediów oraz brak warunków dla młodzieży wyżycia się w rywalizacji sportowej na przeznaczonych dla niej lokalnych stadionach.

W dziale pedagogiki Anna Kurkiewicz zajmuje się fenomenem inności w kontekście pedagogiki międzykulturowej. Autorka zauważa, że człowiek, poruszając się w mnogości nachodzących na siebie światów (odmiennych kultur, sposobów myślenia), z konieczności zderza się z tym, co niezrozumiałe, a to pociąga za sobą konieczność spotkania, a wraz z nim próby zrozumienia „innego”. Wobec takiego wyzwania staje w świecie nowoczesnym szczególnie pedagogika, stanowiąc podstawę kształtowania i wychowywania człowieka, staje się zarazem katalizatorem owych dynamicznych przemian mających kluczowe znaczenie dla budowania nowej, „płynnej” czy też „rozmytej” tożsamości. Inny staje się zadaniem, ale i wyzwaniem do poszanowania, a wcześniej jeszcze do zrozumienia. Rozumienie natomiast, by przyniosło zamierzony efekt, wsparte

winno być dialogiem. Pedagogika dziś zatem jako jeden ze swych filarów winna czynić otwartą postawę dialogiczną, a raczej wychowanie w jej stronę. To dialog bowiem staje się możliwym narzędziem porozumienia i komunikacji w rzeczywistości wielości kultur.

Zygmunt Płoszyński opisuje znaczenie rozwoju technologii informacyjnej dla edukacji. Nauczyciel, wykształcony w epoce nowych technologii, będzie doradcą, mentorem, przewodnikiem wprowadzającym w świat nieznaną. Uczeń posiadający wiedzę zdobytą w sposób formalny i nieformalny stanie się równoprawnym partnerem nauczyciela w wielu dziedzinach życia szkolnego. Rodzice w bezpośrednim obcowaniu z nowymi technologiami będą bardziej wyraziście oczekiwać od szkoły wiedzy na miarę wieku ucznia i etapu cywilizacyjnego społeczeństwa.

Joanna Lusek zajmuje się zagadnieniem wychowania dla pamięci jako elementem wychowania społecznego. Wychowanie społeczne dokonuje się w złożonym i skomplikowanym procesie socjalizacji jednostki. Stanowi on przygotowanie do podejmowania na poszczególnych etapach rozwoju ról odpowiedzialnych społecznie, w kontekście wychowania obywatelskiego. W procesie socjalizacji dokonuje się również, poprzez stwarzanie sprzyjających warunków, do aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym. Jednostka poprzez udział w życiu zbiorowym – społecznym poszukuje siebie, własnej tożsamości, narodowej i ponadnarodowej. Poprzez wychowanie dla pamięci jednostka uczy się historii, poprzez uczestniczenie w poznawaniu wydarzeń, miejsc i ludzi bezpośrednio z nimi związanych, tym samym uczy się pamięci.

Z kolei Halina Nator w artykule podjęła próbę dokonania analizy zachowań seksualnych osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz wskazała na związane z tym implikacje dla praktyki pedagogicznej.

Inną tematykę podejmuje Ryszard Skrzyplak, dowodzący, że dobra szkoła to dobrze wyedukowany uczeń, obywatel, to rozwój intelektualny pojedynczego człowieka i społeczeństwa, to zdolność do twórczego wkładu w światowe osiągnięcia. A czynić to potrafimy, o czym należy pamiętać choćby na przykładzie „Polskich Noblistów”. Rozwój intelektualny to znak jakości Polaków, stąd też tożsamość intelektualna Polaków powinna być kojarzona z najwyższą jakością. To według Autora zapewni nam bezpieczeństwo intelektualne i uznanie świata.

W dziele psychologicznym poruszane są takie problemy, jak reakcje psychiczne na wydarzenia traumatyczne oraz zespół Aspergera i Zespół Nadpobudliwości Psychoruchowej. Autorzy pierwszego z tekstów, Ewa Misterna i Mariusz Borysiak przekonują, że sytuacje traumatyczne niemal u każdego człowieka powodują wyraźną, często bardzo gwałtowną reakcję psychiczną. Natychmiastowa reakcja większości osób w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia lub bycia świadkiem takiego zdarzenia, stanowi mieszankę reakcji odrętwienia, zagubienia, szoku czy wycofania. Możliwe reakcje fizyczne (m.in. dreszcze, bóle mięśniowe, palpacje serca, płytki oddech, zawroty głowy) stanowią oznaki lęku, napięcia emocjonalnego lub silnego stresu. Objawy ostrej reakcji na stres są naturalnym wyrazem radzenia sobie człowieka z przeciążeniem psychicznym następującym po konfrontacji z zagrożeniem zdrowia i/lub życia. Rozwinięcie się ostrego zaburzenia stresowego wskazuje na nieadekwatnie zwiększoną intensywność tych objawów. Wczesne praktyczne i społeczne wsparcie oraz opieka psychospołeczna mają charakter profilaktyczny, a ich celem

jest zapobieganie rozwojowi długoterminowych problemów natury psychologicznej. Ich zakres uzależniony jest od intensywności objawów, stopnia, w jakim one zakłócają funkcjonowanie psychospołeczne pacjenta oraz czasu ich trwania od wydarzenia traumatycznego.

W drugim z artykułów, autorstwa Lucyny Bobkowicz-Lewartowskiej, przedstawione zostały osiowe kryteria diagnostyczne i przejawy zespołu nadpobudliwości psychoruchowej (ADHD) oraz syndromu Aspergera. Zaprezentowano również etiologię i patomechanizm tych zaburzeń. Następnie ukazano przypadek 12-letniej dziewczynki, u której rozpoznano zespół Aspergera z cechami nadpobudliwości psychoruchowej. Przedstawiono wczesny rozwój dziewczynki i jej obecne funkcjonowanie w kontekście diagnozy różnicowej. Zaakcentowano wagę diagnozy, która uczestniczy w procesie terapeutycznym.

Ostatni z działów problemowych jest poświęcony zagadnieniom z zakresu bezpieczeństwa zdrowotnego: zagrożeniom urazami, realizacji zajęć z zakresu pierwszej pomocy podczas kursów prawa jazdy oraz bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców Unii Europejskiej. Konrad Pałka przekonuje, że poziom świadomości społecznej na temat urazów i zagrożeń zdrowotnych jest wśród korzystających z oferty klubów fitness jest bardzo niski. Podobne są wnioski Marcina Skroka, Alicji Nowickiej i Tomasza Mikłusza, notujących, że blisko 45% kandydatów na kierowców nie wzięło udziału w zajęciach z zakresu pierwszej pomocy, a 59% z nich nie miało realizowanych zajęć ze wskazanego zakresu, co dowodzi nie tylko niskiej świadomości zagrożeń w ruchu drogowym, ale także lekceważenia obowiązujących przepisów prawnych. Bogdan Ślusarz i Aleksandra Mitela-Grzybek wskazują, że zapewnienie dobrego stanu zdrowia mieszkańcom państw członkowskich Unii Europejskiej, jest jednym z ważniejszych celów działań i polityki UE, zaś jednym z bardziej istotnych problemów tak dla Polski, jak i dla całego obszaru UE, jest kwestia wzrostu nierówności w zdrowiu, czemu przeciwdziałać ma m.in. program „Zdrowie na rzecz wzrostu gospodarczego” 2014-2020.

Życzymy Państwu ciekawej lektury,

Joanna FARYSEJ